

Zvířata z pravěku – stonožky a mnohonožky

Někdy před čtyřmi sty miliony lety se na Zemi objevily mnohonožky.

Mnohonožky, jak už sám název napovídá, mají mnoho noh. Jejich tělo je válcovité, protažené, a hlavně článkované a je vyztuženo vápenitými solemi. Když vezmete mnohonožku do ruky, zjistíte, že její tělo je opravdu pevné. A co víc. Na každém tělním článku jsou dva páry noh a dva páry speciálních dýchacích orgánů. Těch tělních článků bývá minimálně dvacet, ale obvykle je jejich počet mnohem vyšší, někdy i více než stovka. A teď si spočítejte ty nožičky. Těch ale je! A přesto, že mají tolik noh, pohybují se jen velmi pomalu. Takže je můžete chytit a dobře pozorovat. Nebo fotografovat. Prostě vám neutečou.

Většina mnohonožek má dobře vyvinuté oči. Mají je umístěny po stranách hlavy. Ovšem, jsou mezi nimi i takové, které ty oči vyvinuty nemají. Jsou slepé. I v naší republice jedna taková mnohonožka žije a jmenuje se, jak jinak, mnohonožka slepá.

Nedlouho po mnohonožkách se na Zemi objevily i jejich vzdálené příbuzné – stonožky. Lidé si je často pletou, ale mnohonožky a stonožky mají k sobě tak daleko, jako třeba ještěrky a zajíc.

Stonožky se objevily v karbonu. Na jeho počátku, aby se stejně jako mnohonožky, rychle rozšířily po světě. I v našich karbonských uloženinách od Nýřan, Ostravska, Kladenska či Podkrkonoší se jich najde hodně. A jsou v mnohém podobné těm dnešním.

Jen těch nohou nebývá stovka. To lidé zase přehánějí. A navíc, stonožka ani sto noh mít nemůže, neboť tyto živočichové mají lichý počet párů noh. Lichý! A i když násobíte dvěma, nikdy vám to sto nohou nedá. A jak se tedy liší od mnohonožek? Mají také podlouhlé tělo, ale to bývá ploché a každý tělesný článek nese pouze jeden pár noh. Nohy na prvním tělesném článku jsou pak proměněny na kusadlové nožky, které slouží živočichovi k lovu či obraně. A teď

jsme u dalšího zásadního rozdílu mezi stonožkami a mnohonožkami. Stonožky jsou totiž převážně draví živočichové, kteří žijí pod kameny, kůrou, v opadance, mechu nebo ve svrchních vrstvách půdy. A jsou rychlí. Musejí být, aby ulovili a tím se uživili.

Součástí jejich hlavy je kousací ústrojí složené z páru kusadel, který je schován za dvěma páry čelistí. A k tomu ještě již zmíněné kusadlové nožky, které jsou zakončeny mohutnými drápy s vyústěním jedové žlázy. Při lovu kořisti se na její znehybnění využívají i ostatní páry nohou a z takového úchopu se hned tak někdo nevysmekne. Jedem usmrcená kořist je kousacím ústrojím rozmělněna a pozřena, nikoliv vysáta, jak to třeba dělají pavouci. A čím se tedy stonožky živí? Všim, co mohou ulovit – plži, žížalami, pavouky, hmyzem, některé velké tropické druhy stonožek i drobnými savci, ptáky, plazy či obojživelníky. Největší stonožka světa rodu Scolopendra, která dorůstá velikosti až třiceti centimetrů, loví netopýry.

Mnohonožky a stonožky jsou přirozenou součástí naší zvířeny. A hlavně, byly tady v době, kdy v mořích ještě žili trilobiti a kdy na souš vstupovali první obratlovci, kteří určitě nepohrdli tučnou mnohonožkou či stonožkou. Jsou to skutečně zvířata, která se nám zachovala z dávného pravěku naší Země a možná i proto bychom si jich měli vážit. Přesto mnohé z nich končí i na jídelníčku člověka či v pálence z čiroku, jak jsem měl možnost vidět v daleké asijské zemi.

<http://www.halonoviny.cz/articles/view/215779>